„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, и уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
за целу годину . . . . . 14 ф. — в.
за по године . . . . . 7 ф. — в.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 в.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 в.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплате и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 196. У Новом Саду у уторак 18. (30.) децембра 1884. ГОДИНА XIX.

Политички преглед.

Сабор угарски наставиће свој рад око половине месеца јануара идуће године. У првим седницама расправиће сабор заостале поште државног прорачуна и питање о апроприацији, а за тим доћи ће на расправу законски предлог о реорганизацији магнатске табле, и даље предлог о релулацији горњег Дунава. Кад буду довршене расправе о овом предлогу, почеће се у одбору финанцијском расправљати законски предлог о пензионовању државних чиновника, те није искључена могућност, да ће овај законски предлог још у течају предстојеће сесије пред сабор доћи. — А кад ће доћи пред сабор предлози за побољшање јадног материјалног положаја народа угарских?

Данас, у понедеоник, састао се у Загребу **сабор троједнички**. Ако расправе саборске мирно текле буду, онда би сабор до 5. или 6. јануара идуће године, дакле до нашег божића могао свршити послове, који ће му се у овој сесији на расправу поднети, наиме: дебату о индемнитету, избор краљевинског одбора и донашање закључка о неким оспореним посланичким изборима. Остану ли пак „неодвисњаци“ при оној одлуци, коју смо у последњем броју овога листа поменули, онда се могу очекивати веома — „живахне расправе“, тим пре, што последње вести загребачке говоре, да ће опозиција и питање потврде односно укидања неких оспорених избора употребити, да — „дебату продужи.“ — Надати се, да ће већина саборска наћи пута и начина, како од ове „живахне расправе“ и тог „продужења дебате“ не би потекле никакве зле последице по даљи законити развитак односа у Троједници.

О односима међу Тисом и Шењејем пише у „Пешти Наплову“ један „веома знаменити политичар“ овако: „По свечаном уверавању Шењејевом, дели га од владе начеоно станиште, политичко схваћање у целости; у чему се пак слаже с владом, то су поједина политичка питања. Ова изјава је дакле одлучно опозиционална, јер и опозиција слаже се покад-кад с владом, тако н. пр. у питањима културе и народности. После ове изјаве било би управо смешно о томе говорити, да је влади пошло за руком Шењеја задобити, особито кад се задржи у виду да је Шењеји и то очитовао, како је влада и у оним питањима у којима се он с њоме слаже. његове назоре прихватила, а не обратно. Шењеји није променио своју политичку боју, већ само начин свога поступања. Напротив разликују се Шењеји и опозиција само у тактици. — Тако „Наповљев“ „веома знаменити политар.“ У политичким круговима будимпештанским држи се као сасма сигурно, да су тај „веома знаменити политичар“ и гроф Апоњи — нови „месија“ српски — једна те иста особа, и у толико је карактеристичније оно, што писац „Напловљев“ вели о слози опозиције и владе у појединим политичким питањима.

Услед извештаја што га је „Пол. Кор.“ пре неколико дана донела **о односима међу баном Куном и бискупом Штросмајером**, у којем извештају је дописник поменутог листа доказивао како се бискуп Штросмајер труди да са баном „на чисто“ дође, — послао је бискуп Ђаковачки уредништву „Пешт. Лојда“ писмо у којем поменуту вест „индискретним обнародовањем“ назива и уједно додаје, да је њоме злонамерно изопачена службена президијална кореспонденција, која је вођена између њега и бана Куна-Хедерварија. — Видећемо, шта ће на ово одговорити дописник „Пол. Кор.“

Јавили смо већ, да су запели **преговори о српско-бугарском спору**. Повода овоме дало је држање владе бугарске, која, по казивању, није хтела да призна обвезну моћ оним преговорима, који су у последње време у овој ствари вођени непосредно међу краљем Миланом и кнезом Александром, те је тражила, да се преговори ти поново продуже, али не међу владарима, већ међу њиховим владама. Услед овог отпора владе бугарске држан је, веле, у Београду министарски савет, којем је краљ Милан председавао и на ком је закључено, да влада српска с обзиром на кнеза Александра, који је у питању овом лично заинтересован, не може прихватити предлог кабинета бугарског, те се с тога враћа на — status quo. — Тако једна вест. Други би опет хтели да ради овог отпора с бугарске стране сву кривицу свале на Русију, причајући, како је заступник руски у Софији силом нагнао владу бугарску, односно бугарског министра-председника Каравелова да не призна преговоре, који су вођени међу краљем Миланом и кнезом Александром. Вест ова за сада је још проста вест, јер ми не чусмо ни за какве стварне чињенице, које би могле послужити као доказ њене истинитости. Шта више, најновије вести из Софије побијају то утицање руске дипломатије, јер у њима се говори, да је Каравелов из сопствене иницијативе очитовао, да ће радије одступити, но што ће попустити. Даље помиње се у вестима из Софије, да је држање владе српске учинило тамо непријатан утицај, и најзад наглашава се у круговима софијским потакнуто питање, да се спор бугарско-српски међународном суду на решење поднесе. — Тако поменуте вести. Ми би пак рекли, да би обе владе ствар ову међу собом требале да расправе и изравнају, ако им је озбиљно стало до међусобног споразума и напретка и бољитка земаља, којих судбина данас у њиховим рукама почива.

Ако и опет не омахну вести, које у последње време стигоше из Цариграда, онда се можемо надати, да ће се скорим доконати **преговори о новој црногорско-турској граници**. Јављају на име, да је заступник Црне Горе у Стамболу, војвода Вуковић, пре неколико дана примио нова упутства са Цетиња, којима су уклоњене сметње које се у последње време биле појавиле, тако, да се сваки дан очекује вест о ратификацији конвенције међу војводом Вуковићем и турским ђенералом, заступником султана цариградског у овим преговорима. — Тако вести из Цариграда. Питање је само, колико се и да л' се овим и оваким вестима у опште може и сме веровати. До сада се већ више пута јављало, да су преговори закључени, но кад год су дотичне комисије приступиле остварењу закључака, створених услед тих преговора, вазда се појављивале неке тешкоће, које су остварење то осујећавале. Надати се, да резултати вођених преговора овога пута неће остати мртво слово на артији Ако ико, Турска би требала највише да настане око тога, да се питање ово једаред већ у ред доведе, а „миротворка“ Јевропа имала би не мање разлога па и дужности постарати се, да се оживотворе закључци, које је она сама створила.

Дебата о Боки у аустријском државном већу.

У једном од прошлих бројева поменули смо какав је закључак донело аустријско држ. веће у погледу продужења изнимног стања у Боки. Данас саопштавамо опширан течај дотичне дебате, како ју је задарски „Срп. Лист“ донео.

Дебата текла је овако:

Председник отвара расправу законском предлогу за наставу изванредног суда у Боки.

Заступник гроф Војновић: Висока кућо! приликом већања овог законског предлога у одбору за казнени закон, ја сам навео узроке, који су мене и моје другове из Далмације одлучили, да гласамо против продужења изванредног суда у Боки Которској. Сматрам се дужан изразити и данас моје сумње и доказати, да споменути законски предлог није нуждан и уместан.

Пре свега морам истакнути, да у Боки влада потпуни ред и мир и да ни у Далмацији ни у свој Цислајтанији неца судбених котара, где би се тако мало злочина догађало, као у Которском.

Претпоставив ово, прелазим на оне примедбе, које је влада поднешеном законском предлогу додала.

По гласу ових примедаба главни је разлог у томе, да не би било мудро обуставити делатност изванредних судова, који брзо и строго поступају, јер би се на тај начин оним, који су највише скривили и најдуже пркосе, дала олакшица прама оним, који су заведени били.

Што се тиче жељене строгости и различног поступања са тежим кривцима и са заведеним, ја морам приметити, да о опћем казненом закону нису одмерене меке казни за злочинства почињена од бокешких бегунаца, него дапаче одмерена је така ширина у трајању казни, по којој се може згодно и различито поступати са већем и мањим кривцима.

Односно брзине у поступању, његова преузвишеност господин управитељ министарства правде биће дознао из статистичких годишњих података, да чиновници окружног суда у Котору нису одвећ оптерећени ни грађанским ни казненим пословима, те се од тамошњег окружног суда може очекивати брзо решавање процеса колико и од војничког суда.

Овде још имам споменути, да је и без тога законом 3 јунија 1884 за которски окружни суд обустављена порота до конца јунија 1885. Са овим већ постојећим и трајућим орапичењем довољно је дакле провиђено, да кривци не прођу некажњени, а с друге стране ја могу уверити високу кућу, да се у Боки још никад није догодио случај, да бисе једном судцу што догодило ради извршивања своје судачке дужности.

И у поднешеном извештају одбора за казнени закон нису даље никакви разлози наведени, него они које сам побио; дочим је у првашњем извештају 8-ог маја 1884 изражена нада, да се више не би имало прикавати нужно продужење делатности изванредног суда за год. 1885, сад се, и ако нису никакве нове околности наступиле, ново продужење само с тога предлаже, јер висока влада овај наставак трајања изванредног суда само за по године жели.

Прелазећи на умесност овог законског предлога, имам приметити као што се по себи разуме, да висока влада очекује да ће се бегунци постепено све више враћати.

Али ко један извесни циљ жели постићи, тај мора и згодна сретства употребљавати. Ја не мислим да се даљно трајање војничке судбености може обележити у згодна сретства за повратак бегунаца.

Кад је слични законски предлог у мају ове године поднешен био, висока влада напоменула је, да се у време 27 новембра 1883 до 6 марта 1884 вратило у отачбину 67 одбеглих породица са 134 главе, али није назначила колико је од њих предано војничком суду. Дочим пак један други списак доказује, да је од 26 новембра 1884 до 23 фебруара 1884 војнички суд, као изванредни суд, осудио само 26 људи, то се може као извесно држати, да у ово 134 који су се вратили, има највише жена и деце.

А да је тако, показује и та околност што су повраћени у такој невољи били, да је политична опћина Рисанска, где они живу, издала сав расположиви новац за куповање хране повраћеним и по том обратила се на земаљски одбор за помоћ.

Далматински саборски одбор усљед навалне и топле препоруке намесништва, да се не догоди случајева смрти од глади, био је принуђен одма одмобрити Рисанској опћини зајам од више хиљада.

А сад су, господо моја, управ три години од последњег устанка и као што се види из примедаба од високе владе приложених законском предмету, још се увек у иноземству налази 1,700 чељади. Повратак иде споро, а главни узрок могао би се наћи само у даљњем трајању изванредних судова.

Врло поштовани известитељ споменуо је у одбору на моје примедба, да би ваљда влада у неприлици била, кад би се у једном сви бегунци повратили.

На ово морам приметити, да и ако укинуће војничког суда не би прошло без посљедица за повратак бегунаца, ипак неби тако управ могло бити, да би сви одма пожелили вратити се у своју отачбину, где би ипак тешку казну поднети имали.

Ја мислим по томе да је оправдано ако и с овога гледишта назовем неумесним предложено продужење важности закона 28. фебруара 1882.

На концу морам споменути, да је и далматински сабор у последњем заседању једногласно изразио жељу високој влади, да се не понови продужење изванредног суда у Боки Которској.

Са свих ових узрока ја и моји другови из Далмације гласоваћемо против овог законског предлога. Кад би пак иста висока кућа примила, ми ћемо се још држати наде, да висома влада неће више продужење изванредног суда сматрати нужним и трајити, и да ће нас његова преузвишеност господин управитељ министарства правде о томе својом изјавом умирити.

Закључена је расправа и говори известитељ Ламбахер. Оставља влади одговор на позив заступника Војновића. Са своје стране каже. како је и у одбору изражена жеља, да се сад за последњи пут одобри продужење. Ипак већина у сабору мислила је, да овај пут мора препоручити владин предлог.

Одговориће још неколико речи. Он разуме каково је становиште предговорниково и како је далматински сабор једнодушно закључак створио. Кад би и ми, каже, у Далмацији били, ваљда би тако гласовали. Али на објективнијем становишту стоји ко је изван земље и ко зна, да би не само Далмација, него аустријске земље платиле, кад би настале опасности, које треба уклопити.

На хвалу реда у Далмацији и особито у Боки пита: да није већа строгост и пажња помогла, да влада мир, где је некад противно било?

Војнички суд није постављен ради брзине у опремању посала.

Нада изражена год. 1884. није се обистинила. Држећи се владина очекивања, мислило се, да ће се бегунци брзо вратити, То се није догодило. Ако су се у очекивању преварили, не може се ником у грех уписати, јер они нису господари догађаја, који одлучују.

Известитељ сумња би ли добро било, да се 1700 бегунаца у једном врате. Мисли да се многи бегунци неће никад вратити.

Кад би се бегунци обратили, подложили казни и постали мирни грађани, били би радо примљени. Али по окоме што се у делегацијама чуло, наиме да исти људи на чете прелазе на аустријску земљу, нема још наде, да они мисле живити као мирни грађани. Не мисли да се бегунци плаше од војничког суда, него у опште од казненог суда, јер они морају подлећи једнакој казни та дошли пред војничког, или пред грађанског судца.

Ако би се бегунци у већем броју вратили пред грађански суд, него ли пред војнички, тад би они рачунали на онај случај, који баш треба забранити.

Известитељ даље препоручује предлог и каже, да ће одбору драго бити, ако околности дозволе, да се после шест месеци изванредни судови укину.

Министар Пражак: Господин заступник гроф Војновић позвао ме у виду питања, да му дам изјаву умирења о томе, какве су владине намере, кад прође време за које се сад продужење војничких судова тражи. Ја сад морам изјавити, да је влада. уступајући само великој нужди, и само за једно кратко време, као што показује поднешени предлог, које је од позваних органа доказано као безузјетно нужно, одлучила се на продужење изванредног стања у Далмацији. Ја по томе могу уверити, да ће влада у овом послу поступати са свом савести, и да она, ако нестане нужде изванредног стања, као што се надам, не ће пропустити а да не дигне војнички суд.

Што се тиче закључка далматинског сабора, примећавам, да је исти баш охрабрио те људе, које казнити треба, да се не враћају под власт судова, који су против њих постављени. Није добро показивати у овом случају, где се тиче већим делом злочинства велеиздаје оних људи, који су морали оставити државну земљу, да се жели, да ове људе не постигне сва строгост закона. А већ је доказао известитељ, да војнички судови не поступају строжије са повраћеним, а ако господин заступник Војновић мисли, да се против бегунаца употребљава војнички казнени закон, био је у погрешци, јер за њих важа сад као и пре грађански закон. Ја могу наново изразити уверење, да ће влада настојати, да више не буде продужења изванредног закона, ако се не докаже неопходна потреба.

Кућа прелази на посебну расправу и већином гласова одобрава законски предлог.

Дневне новости.

(**Пелагић изгнан из Румуније.**) Влада румунска изгнала је из Румуније некадањег босанског архимандрита Васу Пелагића, који се у задње време у Турну-Северину био настанио. Изгон овај је веома карактеристичан по садање односе између Румуније и Аустро-Угарске. Саопштавајући ову вест својим читаоцима вели „П. Лојд“, да је Пелагић у своје време Босну напустио ради несугласица са тамошњом „аустро-угарском земаљском владом“. Ово је нека нова влада о којој досле нисмо знали, да постоји. Ми знамо да постоји: Земаљска влада за Босну и Херцеговину“, ал о оном придевку

„Лојдовог“ дописника не чусмо до сада нигде спомињати.

(**Одузет такозвани „пост-дебит“.**) Листови јављају да је листу „Драшков Рабош“, који излази у Сњету у Далмацији, одузет „пост-дебит“ — право разашиљања листа под омотком — за Босну и Херцеговину. Видећемо, хоће ли се ова вест потврдити са службене стране.

(**Амерички црнци**) изгубили су пре кратког времена једног од најзнаменитијих бораца за равноправност и ослобођење својега племена. Човек тај био је др. В. Уелс Браун. Сумњамо, да наш свет зна што о овом племенитом човеву, с тога ћемо ево да наведемо неке податке о раду му за живота. Др. В. Уелс Браун, црнац по рођењу, родио се 1816. године у Линксинтону од мајке робиње, дакле и сам као роб. Још као са свим мален дечко буде он продан за послужитеља на једном пароброду, одакле га узе к себи издавач „Ст. Лујског Тајмса“, где се млади браун веома брзо и темељно изобрази. Године 1834. постане он старешина провијантски на једном пароброду на језеру Ириј, где је непрестано био на руци робовима што су бегали са југа у Канаду. 1843. године отпочне држати предавања у интересу друштва „против ропства“ које се тад беше склопило, па је у тој цељи путовао 1849 и у Енглеску. За тим га је „америчко друштво мира“ изабрало за свога посланика на конгрес мира у Паризу, где је Браун својим говорима стекао срдачног признања од ВиктораИга, Рикарда Кобдена и других знатних личности, које се тада тамо нађоше на окупу. Вративши се у Америку одаде се свим силама на то, да своје једноплеменике просвети и поучи, у чему на брзо стече великога имена и славе, што беше са свим правично према његовим заслугама. Између његових дела особито су значајна ова: „Три године у Јевропи“, путописне црте; „Клотела, или кћи председникова,“ приповетка из живота робова, и многе друге ствари које стоје у тесној свези са ропством, најпосле је написао и две драме.

(**Турска Амазонка.**) Јављају из Цариграда, да је онамо пре кратког времена приспела и код султана у аудијенцију примљена млада, лепа Туркиња, Адила Ханума скупа са својим пратиоцем. Аудијенција је трајала близу по сата, те је султан особитом пријатношћу примио Туркињу. Адила Ханума је Курткиња, која је 1877. о свом трошку образовала добровољачки кор из својих земљака, те их сама против Руса предводила. При том је чинила турској војсци знатне услуге. Особито се одликовала при дознавању непријатељског положаја и при набављању живежа турској војсци. За ове заслуге добила је два турска ордена. Јунакиња је остала пре две године удовица, те се сада одлучила да иде у Меку да тамо заврши овај живот услед чега је дошла у Цариград, да се са султаном опрости.

(**500-годишња споменица на Џона Уиклифа**) прослављена је ове године у Инглеској. Овом човеку има Инглеска да захвали за свој језик за своју привену реформацију и за своју библију. Он је превео библију на енглески језик, а шта је библија Инглезу и дан данас, најбоље ће показати ова анекдота, коју прича један лекар о себи. Приликом последњих немира у јужној Африци служио је тај лекар у енглеској војсци, па да би прекратио дуго време, понео је био собом и две књиге: Уиклифов превод библије и Шеспирова дела. Вративши се у Инглеску, причао је тај лекар, да никад у своме животу није срећнији био, него тамо у сред ратних немира поред своја два свакидашња пријатеља, Уиклифа и Шекспира.

(**Из живота Пола Локроа.**) Овај чувени француски писац умр'о је претпрошлог месеца. Приликом посмртних спомена приповедале су париске новине безброј ствари и догађаја из његова живота. Једну таку анегдоту саопштио је и Жил Кларетије. Пре четрдесет година би Локроа одређен да састави каталог о библиотеци, коју беше после себе оставио тада преминули славни библиофил Солен. Библиотека је била процењена на 600.000 франака. Осим тога оставио је Солен после смрти и 360.000 франака у готову новцу, о чему се спомињало у тестаменту, али није казано где се новци налазе. Узе се тражити и преметати свуда, али у залуд; сигурно су покрадени ти новци, повикаше наследници. Они већ беху тај губитак и преболели, кад једног дана Локроа радећи у библиотеци опази, да један раф у њој јасне металне звукове издаје, кад се куцне по њему. Он узе свом пажњом завиривати и испитивати, док најпосле не пронађе сакривено перо, које отвараше једну фијоку, у којој беху тако дуго тражени 360.000 фран. у злату и банкама. Локроа одмах потрча на врата и зовну судског чиновника, који у другој соби свршаваше неки посао око наслеђа. „Ја сам нашао скривалиште, ево их 360.000 франака.“ Судски чиновник једва могаде очима веровати. „Тако!“ рече Локроа, „носите то одавде, то не спада у мој посао, а сад ме оставите да радим.“

(**Необичан споменик у Паризу.**) За изложбу 1889 године за коју се већ Париз мисли да спрема, пале су досетљиве Паризлије на ту мисао, да из своје земљаке из провинција а тако исто и цео свет задиве једном гвозденом кулом, која ће бити висока 300 метара, дакле два пут виша него кула на келнској великој цркви. Кула, којој је форма већ склопљена и нацртана, тако је колосална, да ће јој под сводом бити толико простора, колико је потребно за највећу и најлепшу триумфалну капију. Док једни говоре, да ће та грдосија служити само за украс и за очи, дотле други помињу, да инжењер Ајфел, коме је та грандиозна идеја и пала на памет, свакојако разбија главу, како би та кула могла доцније дослужити и на какву практичну потребу. Он вели, да она може за време изложбе врло добро послужити посетиоцима као место одакле ће они моћи да лепо прегледају целу изложбу; тако исто да се може на њу поставити једна електрична врло велика лампа, која ће осветљавати цео изложбени парк. Кад се пак изложба сврши, онда ће се у њој настанити астрономи и меоролози, те ће одатле своја посматрања по вољи чинити. — Немачке новине кажу, да ће та кула моћи да послужи и као место, одакле ће се проматрати покретања Пруса за случај какве друге опсаде Париза. Но могло би се само догодити, да се немачки листови преваре у овом рачуну, јер у Француској не влада више — Наполеон III.

(**О Москви.**) Професор Чупров издао је статистику Москве, из које вадимо ове податке: Правих Руса имаде у Москви 91%, За њима долазе Немци, Жидови, Пољаци, Французи и Татари По вероисповеди имаде 92% православних. Жидова имаде у Москви више него у Петрограду. Године 1871. било их је 5144, сада их је већ 15.085. За последњих 6 година доселило се у Москву 260,000 људи. Мушкиње је бројно претежније од женскиња, на сто мушкараца долазе 74 жене. Трговином и прометом бави се 63%. У Петрограду долази на једну кућу 90 становника, у Берлину 61, у Бечу 58, у Паризу 35, у Москви 50.

Политичке вести.

— Прошле суботе држана је у **Загребу** код бана Куна конференција којој је присуствовало и неколико члинова народне странке и на којој се саветовало о предметима који ће се сабору на расправу поднети.

— **Чески листови** противе се наредби владе аустријске о уништењу избора за трговачку комору у Брну. Они навађају, да влада није власна изборе уништити, већ само комору распустити.

— Из **Београда** јављају, да је тамо приспео секретар српског посланства у Софији. Долазак секретарев стоји у свези са питањем о изравнању српско-бугарског спора.

— **Когалничан** предложио је у комори румунској да се изашље комисија, која би имала да се посаветује о томе, како и на који начин да се од Аустро-Угарске изврши респектовање са Румунијом закључене трговачке конвенције. Предлог је одбијен.

— У табору **белгијских либерала** као да ће опет да наступи потпуно растројство. Кревица пада на радикални огранак странке, који као да се није ни чему научио од последње победе белгијских реакционара.

— Бизмарков „**Норд. Алг. Цајт.**“ побија вести о путовању немачког канцелара у Француску.

— У **Цариграду** ухапшен је један побочник султанов и још неколико других особа. Као узрок навађа се нека завера међу Циркасцима.

Народна привреда.

(Земљорадња. — Индустрија и занатлијство. — Трговина. — Финансија. — Саобраћајна средства.)

Докле ваља мусти стеону краву?

О ово врло замашно питање много се греши, па из те погрешке многа се крава у млечности покварі, или е друге стране младунцу у утроби кравиној уди се.

Многи пољопривредни научници, и старији и млађи, мишљења су, да крава ваља за неко време пред тељење у давању млека да пресуши, — дакле да се престане мусти. Други опет држе, да за развијање плода у крави не ће ништа тако много удити, ако се под извесним околностима музе све до самог времена за тељење. Разуме се, у овом последњем случају са растењем плода потребно је увеличавати и оброк хране, тако да до краја развића његовог ово повећавање дође до највећег ступња. Јер плод после 12 недеља расте у дужину сваке недеље по 1 палац, тако, да после 20 недеља нарасте за 12 палаца, а после 32 недеље 23—24 палца. Но ако се крава добро храни и на доброј је нези, моћи ће се, ако мора бити, и у последње време по мало мусти, а да то младунцу па ни крави самој ништа не науди.

Искуством и чињеним опитима засведочено је, да је боље и разумније кад се краве што могуће дуже музу, него ли да пресушују пре три и четири па и више месеци, и за то време да се оскудније хране. Нарочито је за препоруку, да се првотелкиње дуго музу; јер се приметило, да таке краве у исто оно време престану давати млеко, у коме први пут пред тељење пресуше По томе, врло је погрешно оно мишљење, да баш првотелкиње ваља раније престати мусти; на против, њих ваља тако дуго мусти, докле год се и једна кап може из вимена добити, међу тим поткрепљавати их тиме, што би им време за друго оплођење преко обичаја продужили.

На овај начин може се периода лактације или трајање мужње поправити; док другаче може се лако покварити, и у место дуже да се добије крава са краћом периодом мужње, а то је на штету држања њеног, ако се држи ради млека. Краве са дужом периодом мужње дају више млека него ли оне са краћом; и да не би краве дуже од 6 недеља биле суве, ваља им склоност на то помагати измузивањем, макар и са свим мало млека било у вимену. По испитивањима, која су чињена у једној пољопривредној школи (у Кашави), крава бр. 4 давала је дневно 5·63 литара а за целу годину 1992 литре млека, док друга бр. 13 и ако је дневно давала 6·76, литара, дакле више него ли прва, опет годишње добијано је од ње само 1632 литре, а то само услео тога, што је пре пресушила него ли прва. Крава бр. 4 само 10 дана није се музла, а она бр. 13 на против 115 дана.

Има таке пасме крава, као и где се оне добро хране и крме, да производња млека код стеоне краве не престаје сама по себи, кад томе буде време; по кад што је дакле тешко а некад и немогућно зауставити излучивање. Да се радње млечних жљезда, вимена, обустави, ваља неки дан прескочити и само по један пут мусти, па најзад са свим престати; само и тада мора се чисто измусти, јер кад млеко дуже пробавља у вимену усири се, што може да проузрочи болест.

Никада пак не ваља нагло мужњу прекинути, или за ту цељ крави оброк хране смањити или баш и са свим устегнути; јер таким поступањем најбоља крава може да се упропасти, почем тада лако наступи запаљење вимена, у след чега може да изгуби више сиса. Оскудно храњење не само да краву омлитави, што има доцније утицаја и на давање млека, — постане лоша музара, него и развијање плода у след тога пати.

Крава и кад пресуши, још произваћа по кад што млека, које, ако се не измузе, згрушаће се у вимену. За то ваља виме сваке недеље по који пут прегледати. Не учини ли се овако, оставили се виме самом себи, онда не треба се чудити, кад после тељења при мужњи испадају стврднута, згрушана парчета, што младом телету веома уди, а може да изазове запаљење вимена.

Кад крава и при обичним поступањима не ће да пресуши, онда се мора прибећи вештачким средствима. Уз обичне мере које се чине да се млеко заустави, виме се пере хладном чистом водом, у којој је кувано лишће жалфије (30—60 гр. на 1 л. воде), којему се придода и нешто ракије и оловног шећера. Добро је да се крави сипа у уста и укувак од семена жалфије, першуна и ораховог лишћа. Мехуне од мехунастих плодова, љуске од кукуте и бунике рачунају се такође у средства, што лучење млека стежу. Ако опет и то не помогне, онда се краве и даље по мало музу, али ваља их добром и јаком храном одржавати у снази. Таке музаре, које имају наклоност да сву храну у млеко преобрате, дакле које, што се вели, пате од „млечног пролива“, доносе на свет већином слабе и за одгајивање неспособне младе, то јест, ако у опште још могу да се расплођавају.

Навика да се код крава дуже или краће време непосредно пред тељење чине пробе у мужњи, у опште сматра се као рђава. Само у таким случајевима, када је се бојати да лучење млека не наступи још и ако је стеоност већ на крају, ако дакле у то време виме још не набрекњава (случајеви, који се дешавају код првотелкиња), само дакле у таким случајевима ово поступање налази свога оправдања. Исто тако и код врло млечних музара по кад што је потребно да се неки дан пре тељења музу, да не би иначе, због јаког набирања млека, наступио у вимену неки квар, што лако може да се догоди.

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈОНСКЕ РАДЊЕ Стевана Костовића у Будим-Пешти

од 15. (27.) децембра.

Жито ново из Потисја	— —	78	80	ф. 8.40	ф.	8.60
„ „ „	— —	75	77	„ 8.10	„	8 30
Жито банатско	— —	76	78	„ 8.10	„	8.80
„ „	— —	73	75	„ 7 80	„	8.—
„ бачко	— —	78	80	„ 8 40	„	8.60
„ „	— —	75	77	„ 8.10	„	8.30
Жито влашко	— —	78		„ 7.80	„	8.—
„ „ по квалитету	— —	77,		„ 7.60	„	7.75
„ „	— —	76		„ 7.40	„	7.50
„ „	— —	74		„ 7.20	„	7.30
„ српско	— —	74	76	„ 7.20	„	7.40
Уванц-жито за март-април	— —			ф. 8·16	„	8.18
„ за септ.-октобар	— —			„ 8.74	„	8.76
Раж нова мађарска	— —			„ 6.85	„	7.10
„ влашка	— —			„ 6.50	„	6 80
Јечам нов за храну	— —			„ 6·10	„	6.25
„ по квалитету средња роба	— —			„ 6.50	„	6.75
„ за пиваре	— —			„ 8·50	„	9 —
„ влашки	— —			„ 6.25	„	6.50
Зоб нова трг. роба	— —			„ 6 40	„	6.50
„ фина роба	— —			„ 6.55	„	6 65
Уванц-зоб за март-април 1885.	— —			„ 6.61	„	6 63
„ за септ.-октобар	— —			„ —.—	„	—.—
Проја мађарска	— —			„ 6.—	„	6 25
„ влашка	— —			„ 6.25	„	6 50
„ за октобар-новем.	— —			„ 6.—	„	6·15
Кукуруз, готова роба, банатски	— —			„ 6.40	„	6 50
„ „ „ „	— —			„ 5 10	„	5.30
„ за мај-јуни банатски	— —			„ —.—	„	—.—
„ за јуни-јули банатски нови	— —			„ —.—	„	—.—
Кукуруз за јули-август	— —			„ —.—	„	—.—
„ за август-септембар	— —			„ —.—	„	—.—
„ за мај-јуни 1885.	— —			„ 5.74	„	5.76
„ за јануар-фебруар 1885	— —			„ 5.25	„	5.40
Репица готова роба Kohl	— —			„ 11.75	„	12.—
„ банатска	— —			„ 11·—	„	11.25
„ за август-септембар Kohl 1885	— —			„ 12.½	„	12·⅝
„ за јули-август банатска	— —			„ —.—	„	—.—
Горушица по квалитету	— —			„ 6.25	„	6 50
Мувар „ „	— —			„ 7.—	„	7.50
Лаиено семе по квалитету	— —			„ 12.50	„	13.—
Кудељно семе „	— —			„ 13.75	„	14.50
Бикеч по квалитету	— —			„ 6·—	„	6.25
Пасуљ бели крупан	— —			„ 9.50	„	10 —
„ „ француски	— —			„ 10.50	„	11.—
„ шарени	— —			„ 5.50	„	6.—
Погачице од репице	— —			„ 5.50	„	6.—
Погачице од горушице по квалитету	— —			„ 5.—	„	5.50
Мекиње груба роба	— —			„ 8·80	„	—·—
„ фина роба	— —			„ 3·90	„	—·—
Паприка трг. роба	— —			„ —.—	„	—.—
„ фина роба	— —			„ —.—	„	—.—
Мед оцеђен	— —			„ 28.—	„	30.—
„ вошчан	— —			„ 26.—	„	27.—
„ за октобар-новембар оцеђен	— —			„ —.—	„	—.—
Восак розенауски	— —			„ 140.—	„	146.—
„ славонски	— —			„ 142.—	„	147.—
Пљиве српске гот. роба у бурадма	—			„ 8 —	„	12·—
„ „ „ „ у џакови	— —			„ 8.50	„	13.—
„ уванц роба за окт. нов. у бурадма				„ —.—	„	—.—
„ „ „ „ у џакови	— —			„ —.—	„	—.—
„ босанске гот. роба нова у бурадма				„ —.—	„	—.—
„ „ „ „ у џакови	—			„ 8.50	„	13.50
„ уванц роба за окт. нов. у бур.				„ —.—	„	—.—
„ „ „ „ у џакови	—			„ —.—	„	—.—
Пекмез, готова роба, славонски	— —			„ 18.75	„	19.25
„ банатски	— —			„ 18.—	„	18 25
„ септембар-октобар славонски	—			„ —.—	„	—.—
Свињска маст варошка	— —			„ 54.50	„	55 50
„ „ сеоска роба	— —			„ 53.—	„	54.—
Сланина сољена варошка	— —			„ 46.—	„	47.—
„ „ сеоска роба	— —			„ 44.—	„	45.—
Шпирке прима мађарске 1883	— —			„ 14.—	„	15.—
„ прима мађарске 1884	— —			„ 14.50	„	16.—
Шпирке секунда „ 1884	— —			„ 9.—	„	12.—
„ прима српске 1882.	— —			„ 12.—	„	13.—
„ прима босанске 1883.	— —			„ 9.—	„	11.—
Овчије коже српске по 102 ком.	— —			„ —.—	„	—.—
„ „ босан. и хрв. по 56 ком.				„ 43.—	„	45.—
Јареће за обуће по 102 комада	— —			„ 160.—	„	170.—
Јагњеће српске нове 102 ком.				„ 80.—	„	110.—
„ нове хрватске 102 комада	—			„ 110.—	„	115.
Козије хрватске за 56 кила	— —			„ 61.—	„	63.—
„ мађарске и ердељске за 50 кила				„ —.—	„	—.—
„ српске за 56 кила	— —			„ 61.—	„	62 50

све без ногу и рогова са 2% шкопто.

Храна. Ма да ове недеље нисмо имали знатна промета у житарској радњи, због великих правника, то је ипак још у почетку недеље настао чврст правац и слабом понудом постигоше имаоци робе са 10—15 новч. више цене. Како се пак у будућем времену имају очекивати само слаби довози, услед рђавих путева, то се има предвидети и даље поправљање цене. **Кукуруз** стара роба знатно је пала у цени, а и нове робе долази довољно на пијацу, но потреба је слаба. Мајјуни термин одржава се без промене и слабо попушта нижим ценама од готове робе, јер се по необично јефтиним ценама од ф. 5·70 до ф. 5.72 налазе врло много шпекуланта, који с обзиром на дуго време шпекулације и по садањим ценама не опажају никакову опасност при купу. **Зоб, раж и јечам.** У овим артиковима цене су непромењене, а правац одржан.

Продукти. С обзиром на лабав рад и услед великих правника, био је посао са шљивама врло слаб у течају ове недеље. Продало се босанске робе од 85—90 ком. по ф. 10.25, уванс по ф. 8.50, а нуђена је роба од 75—80 ком. по ф. 11.50, од 80—85 ком. по ф. 10.75. Српска уванс-роба продана је по ф. 8.25, а крупна роба бележи као и босанска. Тешко ће бити боља посла и бољих цена пре пролећа, јер немамо никакова изгледа за већу продају. **Пекмез** је саовим без посла и бележи слабо одржане цене. **Мед** је саовим олабавио у цени. **Маст и сланина** пазари се ув нешто мало бољи правац. **Варива** су без промене. **Ковије коже** добро су тражене и ова мала складишта, могу се у свако доба продати по добрим ценама. **Коњске и говеђе коже** јесу без икакве промене.

Исправци.

У прегледу претпоследњег броја овога листа учињена је непажњом коректора погрешка, која јако квари смисао дотичног места. Погрешка је учињена уметањем речце „се“ на другој страни у III. ступ. 23. ред озго, где стоји . . . Мађедонији зна се само за Бугаре, а треба: . . . **Мађедонији зна само за Бугаре.** Од других погрешака исправљамо ове веће: У истом ступцу 45 ред озго стоји: овде се говори о Бугарима, а треба: . . . овде се говори ли о Бугарима. Тамо где је реч о Пољаци стоји у 6-ом реду: буде равноправна с језиком пољским, а треба: **буде равноправан с језиком немачким.**

ОГЛАСИ.

КОНКУРС.

Ради попуњења парохије **батске** са платом VI. класе и целом сесијом земље отвара се овим конкурс.

Просителји имају своје сведочбама сврху свога оспособљења за отправљање парохијског званија подкрепљене молбенице за четири недеље дана од првог уврштења овога конкурса у дотичне новине конзисторијуму овом поднети.

Из седнице конзисторијума епархије будимске у Сентандреји 3. декембра 1884. држане. 1—3

МЕШОВИТА ТРГОВИНА

СТЕВАНА ДОБРОЈЕВИЋА

у Ботошу

потребује два шегрта који могу одма ступити. Сиромашни добиће одело. 1—2

Одговорни уредник Тоша Бекић.

Српска штампарија дра Светозара Милетића.